

Carly Schabowski

Ve stínu duhy

Když do mé vesnice přišli nacisté,
svět se obrátil vzhůru nohama...

Ve stínu duhy

Copyright © Carly Schabowski, 2021

First published in Great Britain in 2021 by Storyfire Ltd trading as Bookouture.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Jakub Marx, 2023

Cover © Zhivko P. Petrov, 2023

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2023

twitter.com/knihydobrovsky

www.facebook.com/KnihyDobrovsky.cz

ISBN 978-80-277-3745-1 (pdf)

Carly Schabowski

Ve stínu duhy

přeložil Jakub Marx

Obsah

PROLOG

PRVNÍ KAPITOLA

DRUHÁ KAPITOLA

TŘETÍ KAPITOLA

ČTVRTÁ KAPITOLA

PÁTÁ KAPITOLA

ŠESTÁ KAPITOLA

SEDMÁ KAPITOLA

OSMÁ KAPITOLA

DEVÁTÁ KAPITOLA

DESÁTÁ KAPITOLA

JEDENÁCTÁ KAPITOLA

DVANÁCTÁ KAPITOLA

TŘINÁCTÁ KAPITOLA

ČTRNÁCTÁ KAPITOLA

PATNÁCTÁ KAPITOLA

ŠESTNÁCTÁ KAPITOLA

SEDMNÁCTÁ KAPITOLA

OSMNÁCTÁ KAPITOLA

DEVATENÁCTÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ PRVNÍ KAPITOLA

DVACÁTÁ DRUHÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ TŘETÍ KAPITOLA

DVACÁTÁ ČTVRTÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ PÁTÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ ŠESTÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ SEMÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ OSMÁ KAPITOLA

DVACÁTÁ DEVÁTÁ KAPITOLA

TŘICÁTÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ PRVNÍ KAPITOLA
TŘICÁTÁ DRUHÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ TŘETÍ KAPITOLA
TŘICÁTÁ ČTVRTÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ PÁTÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ ŠESTÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ SEDMÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ OSMÁ KAPITOLA
TŘICÁTÁ DEVÁTÁ KAPITOLA
ČTYŘICÁTÁ KAPITOLA
ČTYŘICÁTÁ PRVNÍ KAPITOLA
ČTYŘICÁTÁ DRUHÁ KAPITOLA
ČTYŘICÁTÁ TŘETÍ KAPITOLA
ČTYŘICÁTÁ ČTVRTÁ KAPITOLA
DOPIS OD CARLY
PODĚKOVÁNÍ
BIBLIOGRAFIE

PROLOG

JSEM V POLSKU.

Sedím na břehu řeky s chodidly ponořenými ve studené vodě a pozoruji, jak se o ně čeří proud. Za řekou je louka, na které stojí trosky prastaré cikánské maringotky a rezivějící traktor. Nátěr je z větší části oprýskaný, avšak podle skvrnek, které na trouchnivějícím dřevě přetrvaly, se dá poznat, že maringotka byla kdysi natřená jasně modrou, červenou a zelenou barvou. Večerním, téměř nehybným vzduchem zní cinkot a zpěv zvonkohry, která pořád ještě visí ze střechy.

Už se připozdívá. Poslední paprsky slunce tančí na hladině a listy stromů ševlí v lehkém větříku. Dávám si kolem krku šátek vyrobený z nejjemnějšího a nejkvalitnějšího hedvábí. Jsou na něm proužky, jež připomínají barvy duhy. Patřil mému dědečkovi, který tady kdysi dávno žil.

Vedle mě leží deník rozpadlý na kusy. Z vazby se uvolnily stránky, takže vnitřek vyhřezl ven. Okraje stránek se v náhlém závanu větru nadzvednou a zatřepetají se jako křídla ptáčete, které zjišťuje, jestli dokáže létat. Na přebalu je položena medaile, a ačkoli je matná a zašlá, drží svou vahou příběhy uvnitř.

Zvlněné, zažloutlé stránky deníku jsou plné úhledných řádek napsaných mladým mužem, který se snaží nezapomenout, pečlivých kreseb lidí a měst – Krakova, Londýna a Paříže – a také mužů se zbraněmi, ostnatého drátu a zákopů. Dál deník nepokračuje. Mladý

muž ze strážek mizí a už se na ně nevrací, už nikdy nevysvětlí, kým býval a kým se stal.

A přesto tady sedím a vzpomínám na příběhy, které mi dědeček coby dítěti vyprávěl o koních, maringotkách a o muži se šátkem a vlasy vlajícími ve větru, o chlapci, který jako dítě pobíhal po zelených loukách, kradl jablka ze sadů a houpal se s kamarády na větvích stromů. Sedím a přemítám, zda ten chlapec mohl skutečně vyrůst a stát se mužem z deníku, mužem s touhle matnou medailí za statečnost, která je nesprávná, protože pochází od špatné strany.

Těžko říct, kde ten příběh doopravdy začíná. Jediným správným místem, odkud vykročit, bude samozřejmě úplný začátek, tedy onen chladný lednový den, kdy do mého života vnikla minulost, která mě nakonec dovedla až sem, na břeh téhle řeky, na tuhle louku, kde se mám setkat s někým, o kom jsem si vždycky myslela, že ho znám.

Isla

ANGLIE, 2015

CESTOU ZA PRARODIČI SE MI na úzkých venkovských silničkách naskytl pohled na louky poseté ovce, což mi pozvedlo ducha utlumeného fádností Londýna, jeho nesčetnými šedými budovami a výfukovými plyny. Stáhla jsem okénko, abych do auta vpustila štiplavě mrazivý lednový vzduch, nadechla jsem se a uvítala chlad, který mi zůstal v krku. Téměř v každé vesnici stál kostel s věží deroucí se vzhůru k nebesům a obklopený náhrobků, jež se naklápěly a propadaly do půdy. Vyryté nápisy, které uctívaly památku mrtvých, byly pokryté mech a vyhlazené tou spoustou let, kdy čelily nepředvídatelnému anglickému počasí. Panoval tady větší klid. Namísto svištění pneumatik a troubení vzteklých řidičů jako ve městě tu znělo melodické cvrlikání ptáčků, kteří poletovali, sedali si a přeskakovali z větve na větev a přitom zkoumavým zrakem hleděli na studenou zem a hledali potravu.

Když jsem odbočila na příjezdovou cestu vedoucí k domu mých prarodičů, který tam stál o samotě, starý a chatrný jako oni sami, zpoza nadýchaných mraků vykouklo slunce. Kdysi to byl kamenný statek s udržovanými zahradami a poli, jež se rozbíhala do všech stran, avšak nyní se drotil, ukrytý pod břechtanem prorůstajícím skrz

praskliny v maltě mezi cihlami, zahrada zarůstala a začínala dům pohlcovat a přes pustá, neobdělávaná pole vedly znatelné rozblácené cestičky, které vyšlapali výletníci směřující k Temži.

Chvilku jsem počkala a zaklepala na dveře. S provinilým pocitem jsem pohlédla na okenní parapety, z nichž se odlupovala vybledlá, chrpově modrá barva, a na několik střešních tašek, které jako by měly při příštím silném poryvu větru spadnout. Bylo třeba, abychom jim – já a táta s mámou – víc pomáhali, abychom jim dali dům do pořádku.

Najednou se otevřely dveře. Za nimi stála babička se sytější růžovými natáčkami ve vlasech.

„Islo!“ Objala mě a přitiskla k sobě. „Všechno nejlepší k narozeninám!“

Políbila jsem ji na tenoučkou kůži na tváři a ucítila pleťový krém s vůní růže. „Měla jsem je minulý týden,“ řekla jsem. „Ale přání i lahev vína se ke mně dostaly.“

Pustila mě dál a zavřela dveře, aby se dovnitř nedostal chlad, což bylo popravdě řečeno zcela zbytečné, jelikož vzduch v domě se zdál být studenější a vlhčí než venku.

„Na tom nesejde, oslavíme je dneska. Upekla jsem dort a nandala si na hlavu tyhle věcičky, ať je pro tebe dnešek opravdu výjimečný.“

Poklepala si na natáčky, které působily dojmem, že se každou chvíli uvolní.

„Díky, babi.“ Jednou rukou jsem objala její drobnou postavu. „Jsi nejlepší na světě, víš o tom?“

„Ovšem! Ještě abych to nevěděla.“ Odbelhala se do kuchyně k plotně, kde zuřivě bublal hrnec. „Nesahej na to!“ vykřikla, když se má ruka pohotově vznesla nad pokličku, aby pustila ven páru.

„Vždyť přeteče,“ namítla jsem.

„Ale kdeže.“ Nasměrovala mě k houpacímu křeslu, které stálo hned u kamen. „Posaď se, ať se zahřeješ.“

Poslechla jsem ji, vděčná za trochu tepla. „Proč nemáš zapnutý topení?“

„Není potřeba. V obýváku topím kvůli dědečkovi a to stačí. Vy mladý nic nevydržíte. Za mých mladých let žádné ústřední vytápění neexistovalo. Prostě jsme si oblékli pletenou vestu a bylo to. A navíc,“ zadívala se na mě pozorně, „ty nevíš, že je globální oteplování? Slyšela jsem o něm ve zprávách,“ pronesla spiklenecky.

„Jo, vím o něm,“ zazubila jsem se na ni.

„Tak vidíš. Jen konám svou povinnost.“ Cestou k rychlovarné konvici si pak konečně uvolnila vlasy z natáček, nyní již vlnité.

„Jak je na tom?“ zeptala jsem se a kývla směrem k zavřeným dveřím do obývacího pokoje.

„Není to zlý. Ví, co je za den, a dokonce si pamatuje, co měl k snídani, takže má podle mě dobrý den.“ Obrátila se a mrkla na mě.

„Jen ho zajdu pozdravit,“ řekla jsem jí.

„Tak dobře. A rovnou se ho zeptej, jestli si dá šálek čaje. Za chvilinku přinesu dort.“

Obývací pokoj byl plný polic s knihami, kterým hrozilo, že se vysypou na tlustý modrý koberec. Dědeček seděl vedle jedné z polic a měl na klíně přikrytém dekou položenou knihu, ale jeho oči hleděly jinam. Místo do knihy zíral do krbu, kde plápolající plameny olizovaly hořící polena.

Nezaznamenal hned, že jsem vešla, a tak jsem měla jednu nebo dvě vteřiny na to, abych si všimla, jak za pouhý měsíc ještě víc zestárl. Býval vysoký a hrdý a míval nakrátko ostříhané, sněhově bílé vlasy, zatímco nyní byl maličký, vlasy měl prořídle a kůže na tvářích se mu propadala. I jeho ruce mi připadaly jiné, tenčí a kostnatější, jako by se proměňoval v někoho jiného, nebo spíš jako by se docela ztrácel.

„A hele, naše oslavenkyně!“ Konečně si mě všiml a s úsměvem roztáhl ruce, abych ho mohla obejmout. „Vidíš, vzpomněl jsem si,“

zašeptal mi do ucha, když mě k sobě přivinul. „Babičce říkám, že si věci pořád pamatuju, ačkoli ona o tom pochybuje.“

Odtáhla jsem se od něj. Poněkud se mi sevřelo hrdlo, když jsem ucítila, jak křehký v mém objetí je. „Já vím, že sis vzpomněl, dědečku,“ řekla jsem a posadila se na fialovou pohovku naproti němu.

„Já si totiž pamatuju ledacos. Zrovna dneska ráno povídám babičce – koukej se ven, přišel děda Mráz!“ I po tolika letech stále angličtinu pletl a měl silný polský přízvuk.

„Je to jen mráz, dědo, žádný děda Mráz neexistuje!“

Zavrtěl hlavou. „Věř mi, že jednou koukám do zahrady, spousta let zpátky, a vidím takového mužička, vypadal prochladle a modře, a jak pobíhal, na zemi se dělal mráz. Víím, že to byl on. Děda Mráz.“

Přikývla jsem, abych ho ponechala v jeho iluzi, a vzpomněla jsem si, jak mi vždycky vyprávěl, že se přátelil s kouzelníkem, který dokázal na nebi vyčarovat duhu.

„Příště se budou slavit tvoje narozeniny,“ řekla jsem mu. Do pokoje právě vcházela babička a opatrně nesla tác s konvicí čaje a kousky dortu.

Postavila jsem se, vzala jsem od ní tác a položila ho na velký konferenční stolek z ořechového dřeva, který vévodil středu místnosti.

„Až za šest měsíců,“ pronesla babička, podala mu kousek dortu a pak se posadila vedle mě. „Bude mu pětadevadesát.“

„Měli bychom vymyslet něco extra, dědo. Něco velkého,“ řekla jsem.

Soustředil se na sousto jahodového dortu, které se snažil nacpat do úst, a přitom mu padaly drobky všude po těle. Pohlédl na mě a na okamžik měl v očích zmatek. Potom se zeptal: „Islo, kdy máš narozeniny?“

„Dneska, drahoušku,“ řekla babička za mě. „Má je dnes.“

„Tak všechno nejlepší!“ prohlásil děda a otočil se zpátky k dortu.

Zadávala jsem se na babičku. Tvrdila přece, že je na tom dnes dobře. Samozřejmě jsem věděla, že i za jeho lepších dní nám ho demence dokáže odcizit na krátké chvilky, na minuty nebo dokonce na celé hodiny, ale pokaždé mě to zastihlo nepřipravenou.

Babička mě pohladila po ruce. „Nemělo by smysl mu říkat, žes už je měla,“ zašeptala. „Udržuj ho v přítomnosti, je to tak pro něj snazší.“

„Co říkají doktoři?“ zeptala jsem se.

„Zatím se nic neděje.“ Zadávala se na ták na klíně, vzala do prstů malý kousíček dortu a rozmáčkla ho. „Zatím.“

Dědeček dojedl dort a opřel se v křesle. Potřeboval si zdřímnout, víčka mu již ztěžka padala přes oči.

„Takže říkáš, že mu uděláme velkou oslavu?“ Babička si od něj spěšně vzala talíř, natáhla mu na klín deku a smetla z něj drobky. „Dobrý nápad.“

„Nebude to pro něj moc náročné?“

„Ne,“ řekla tiše, zatímco si zastrkovala volný pramen vlasů za ucho. „Dost možná budou jeho poslední.“

Jakmile to dořekla, rozplakala jsem se. Odvedla mě z obývacího pokoje zpátky do kuchyně, kde mě začala konejšit, jako bych byla zase dítě.

„Ššš, to nic není,“ pronesla a pohladila mě po rameni. „Určitě už tě to taky napadlo.“

Přikývla jsem. Napadlo mě, že to třeba budou jeho poslední narozeniny s námi, ale odsunula jsem tu myšlenku až někam mezi smetí v koutku mysli.

„No tak. Tiše už. Přemýšlej radši o tom, co mu k těm narozeninám vymyslíme. Aspoň se obě budeme mít na co soustředit.“

Otřela jsem si oči do rukávu a připadalo mi hloupé, že ve svých šestatřiceti stále ještě potřebuji babičku, aby mě uklidnila.

„Co jeho bratr?“ zeptala jsem se konečně, když jsem se dala do hromady. Vzpomněla jsem si na narozeninové a vánoční pohlednice,

kteře s Źeleznou pravidelností přicházely z Polska, vřdycky podepsané „Andrzej“.

„Copak, ty chceř, aby pŹijel?“ řekla a posadila se ke kuchyňskému stolu. „O tom pochybuju.“

„Proč by nemohl?“

„BoŹínku, Islo, vřdyt' víř, Źe spolu několik desítek let skoro nepromluvili. PokaŹdė se kvůli něčemu rozhádají.“

„Vřsak já vím,“ řekla jsem. „Ale co kdyŹ mají poslední moŹnost se potkat? Ví vůbec Andrzej, jak nemocný děda je?“

Babička zatřásla hlavou. „MůŹeř mu dát vėdět, jestli chceř, ale pochybuju, Źe ti odpoví.“

„Pokusím se,“ řekla jsem. „Dědovi by třeba pomohlo, kdyby se s bratrem setkal a zavzpomínal na minulost – moŹná by si toho vybavil víc.“

„Jak říkám, můŹeř to zkusit, ale moc si od toho neslibuj. PŹání od něj leŹí někde v krabici. Nejspíš jsou na půdė u vánočních vėcí. Určitě na nich bude zpáteční adresa. Jdi se tam mrknout, já zatím udělám další čaj.“ ZtěŹka se postavila, chvíli počkala a potom vykročila.

„Není ti nic?“

„Je mi dobře. Jen se mi musí rozproudit krev, než se dám do pohybu,“ odvětila, aniŹ by mou starost brala v potaz, a zaměřila k rychlovarné konvici.

KdyŹ jsem byla v polovině schodiřtě na půdu, zavolala na mě: „Islo, podívej se i po fotoalbech! Někde tam budou. Přinesla bys je?“

„Jasně, babi.“

„A někde tam mám velký zimní kabát, černý a vlněný, ale vem ho, jenom jestli na něj narazíš, jinak ne. ZaboĹa ho nemůŹu najít.“

„Tak jo. Jeřtě něco?“ odpověděla jsem.

„KdyŹ tak na tebe zavolám.“

Vystoupala jsem aŹ do prařného podkroví, kde byla natěsnaná spousta krabic, starého oblečení, kufrů a nábytku. Holá Źárovka,

kteřá visela uprostřed místnosti, jen nedokonale ozařovala prostor. *Prý v krabicích – jenže ve kterých?* Byly jich tam desítky, všechny napůl vysypané. Ležela tam bota s podpatkem, který rozkousal jejich pes, když jsem byla malá. Zvedla jsem ji. *Proč to tady babička má?* Z jiné natržené krabice se vysypaly staré účtenky, některé ohryzané od obyvatel půdy. Otřásla jsem se. *Myši.*

Pomyšlení na hlodavce mě přimělo zrychlit. Do každé krabice jsem letmo nahlédla, aniž bych si troufala tam zanořit ruku, pro případ, že by na dně spal chlupatý kamarád.

Kabát, o kterém mluvila babička, jsem objevila brzy. Chyběly na něm knoflíky, proto ho vykázala na půdu. Odložila jsem ho stranou a překročila dva hnědé kožené kufry s vybledlými cedulkami – Egypt, Amerika, Francie.

V další krabici jsem našla poklady. Nejdříve vánoční přání, která v průběhu let přišla od rodiny a přátel. Ani u nich jsem nechápala, proč je babička skladuje. Potom jsem mezi nimi objevila pár dopisů od prastrýce, se kterým jsem se nikdy neviděla a který se nikdy nechtěl vidět se mnou.

Obálka s posledním vánočním přáním od něj byla pět let stará. Úporně jsem se snažila najít přání z loňského nebo předloňského roku, ale nepodařilo se mi to. Adresa byla úhledně napsaná na zadní straně. Byla to adresa místa, jehož jméno jsem poznávala – Zakopané. Tam dědeček podle svých slov trávil letní prázdniny, v domě u jezera, který vlastnil jeho strýc. Strčila jsem si přání do kapsy u džínů a začala jsem pátrat po fotoalbech, která mi dosud unikala.

V jedné krabici jsem našla album s bledě zelenou obálkou, ve kterém byly fotografie ze svatby prarodičů, z letních dovolených u moře a pár snímků mého táty v kočárku. Jak jsem albem listovala, nad každou fotkou jsem se pousmála a napadlo mě, že bych je mohla oskenovat do počítače a na dědovy narozeniny uchystat promítání.

Právě když jsem usoudila, že je mé hledání u konce, cosi na dně krabice upoutalo mou pozornost. Ležela tam pečlivě složená látka červené, zelené, žluté a modré barvy, jako by v ní byl zabalený nějaký dárek. Zvedla jsem ji, a když se rozvinula, ukázalo se, že je to hedvábný šátek. Přejela jsem ho prsty a všimla si několika tmavých skvrn a dírek způsobených dlouholetým nošením. Nevybavovala jsem si však, že bych v něm někdy babičku nebo dědečka viděla. Možná ho nosil táta.

Omotala jsem si ho kolem krku a opřela se dlaní o zaprášená prkna, abych se zvedla. Přitom jsem ucítila pod rukou kus papíru, taktéž pečlivě složený. Snad vypadl ze šátku, když se rozmotal.

Rozevřela jsem ho a objevila novinový článek v němčině, u kterého byl vybledlý snímek dvou mužů v uniformách německé armády, jak hledí do fotoaparátu. Nic mi to neříkalo, ale když už jsem se chystala papír opět složit a vrátit do krabice se zapomenutými věcmi, z textu na mě vyskočilo jméno: Tomasz Jasioński.

To jméno jsem znala.

Patřilo dědečkovi.

Najednou se má mysl nedokázala dostatečně soustředit. Dědeček vyfocený v německé uniformě v německých novinách. Je přece Polák. Když přišel sem, bojoval za Británii. Viděla jsem jeho medaile a fotografie. Co na tom snímku dělá? Co to má znamenat? Byl snad můj děda nacista?

To přece není on, nemůže být, usoudila jsem. Prostě to byl někdo jiný, kdo se stejně jmenoval. Ale proč by si tu fotku schovával?

„Islo!“ zazněl babiččin hlas. „Ještě jsi nahoře? Je všechno v pořádku? Našla jsi ten kabát?“

Přikývla jsem, jako by mě mohla vidět, a když mi došlo, že nevidí, zavolala jsem: „Hned budu dole!“

Postavila jsem se, strčila si výstřižek z novin do kapsy, vzala jsem fotoalbum a kabát a zamířila po schodech dolů.

„Jsi v pořádku, zlatíčko?“ zeptala se babička, když jsem vešla do kuchyně. „Jsi nějaká bledá. Tys viděla myš? Jsou to drobounká stvoření, nic ti neudělají. Mají větší strach z tebe než ty z nich.“

Posadila jsem se do houpacího křesla s fotkou, která mi vykuovala z kapsy a říkala si o to, abych ji vytáhla a znovu si ji prohlédla.

„Kdes ho našla?“ zadívala se mi babička ke krku.

„Ten šátek?“ Úplně jsem na něj zapomněla. „Našla jsem ho v jedné krabici.“

Postavila se přede mě a natáhla ruku, jako by se šátku chtěla dotknout, ale potom ji náhle odtáhla, jako by ji kousl.

„Co je to za šátek?“ zeptala jsem se. „Mám ho tam vrátit?“

„Ale ne, to je v pořádku.“ Otevřela dvířka u kredence. „Co bych tak mohla uvařit k večerí?“

„Babi, co je s tím šátkem?“ naléhala jsem. „Komu patří?“

„Ani nevím,“ odpověděla, aniž by se na mě podívala. „Jen si ho klidně nech.“

„Babi,“ pokračovala jsem a vytáhla z kapsy výstřižek z novin. „Našla jsem ještě něco.“

Opět na mě ani nepohlédla a namísto toho začala vytahovat konzervy s fazolemi a polévkou z kredence.

„Božínku, v té skříni je nepořádek. Musím ji nějak uspořádat. Jak mám vymyslet, co uvařit, když ani nedokážu najít, co potřebuju?“

„Babi, prosím tě.“ Postavila jsem se a ukázala jí fotografii. „Je na ní dědeček? Co to má znamenat?“

Sotva se na snímek podívala. „Neblázni. To není tvůj dědeček.“

„Ale je tady jeho jméno.“

„Tak se jmenuje spousta lidí.“ Uchopila konzervu s rajčatovou polévkou a začala si prohlížet etiketu. „Hele, tady píšou, že v tom je tři sta kalorií. To není dobré, vid’?“

„Babi!“ vykřikla jsem. Zoufale jsem potřebovala, aby mě vnímala.

„Copak, Islo?“ Konečně na mě pohlédla očima zúženýma za tlustými skly brýlí. „Co je? Přece jsem ti řekla, že na té fotce není on. Nevím, kde se nahoře vzala. Možná dědečkovi připadalo zábavné, že se někdo jmenuje stejně jako on. Co já vím? A ještě než se zeptáš – rozhodně s tím nechod' za ním, to nejde.“

Nikdy dříve jsem ji neslyšela mluvit tak ostrým tónem. Na okamžik jsem ji vůbec nepoznávala. A poté, jako by se nic nestalo, sáhla po dóze s čajem a zeptala se: „Nedáš si ještě šálek čaje, než pojedíš?“ Její hlas zněl náhle tak sladce a nevinně, že mě to zmátlo a utišilo a přála jsem si, abych neřekla ani slovo.

DRUHÁ KAPITOLA

TOHO VEČERA SE ZMĚNILO POČASÍ. Kapky deště, husté jako slzy, dělaly kaňky na oknech, zatímco břízy lomozily ve větru holými větvemi jedna o druhou. Z mého bytu ve druhém patře bylo vidět do komunitní zahrady, kde ležely kupky zmatnělého zimního listí, které tlelo, aby se stalo součástí záhonů. Seděla jsem s nohama složenýma pod sebou a dekou na klíně a pozorovala jsem jednu z dešťových kapek, jak stéká po okenní tabulce a zkresluje zimní scenérii venku, když mi zazvonil telefon a vzápětí se zapnula hlasová schránka.

„*Není to on.*“ Babiččina slova prostoupila můj byt. Nastala chvíle ticha, když se její chraptivý hlas zadrhl a málem se rozplakala. „*Už o tom nikdy nemluv, prosím tě...*“ Odmlčela se a zlehka si odkašlala, jako by se chystala mluvit dál. Místo toho však hovor ukončila.

Připadala jsem si provinile, že jsem na ni s nalezeným snímkem tak naléhala, avšak z její reakce na fotku i na šátek, jež byla tak zvláštní a rozpačitá, mi bylo jasné, že babička něco tají. Ale ať už šlo o cokoli, nehodlala mi to říct.

Znovu jsem si snímek prohlédla. Na zrnité černobílé fotografii vedle sebe stáli dva němečtí vojáci. Ten první se usmíval, druhý nikoli. A já jsem jednoho z nich nehledě na babiččina slova poznala – podle důlku ve tváři a podle hluboké vrásky na čele. Byl to Tomasz Jasioński, můj děda.

S pomocí internetu se mi většinu článku podařilo přeložit. Byl v něm popsán příběh statečného Poláka, který se připojil k německé

armádě v boji za otčinu a vysloužil si zlatý německý kříž za hrdinství. V rámci boje se podílel i na zabíjení partyzánů na Ukrajině.

Tomasz Jasieński. Tomasz Jasieński, kterého jsem znala jako milovaného dědečka, co mě naučil jezdit na kole, vyprávěl mi příběhy, když jsem mu seděla na klíně, rozmlouval se svými rostlinkami a zachraňoval včely zmatené v letním žáru. Jenže to byl rovněž muž, který zabíjel lidi a bojoval v německé armádě. Muž, kterého jsem vůbec neznala.

Postavila jsem se a nalila si velký gin s tonikem. Když jsem si sedala zpátky na pohovku, ve sklenici zachrastil led. Pila jsem velkými rychlými doušky a gin byl za pár vteřin pryč. Nalila jsem si tedy další a potom ještě další, až jsem ucítila, jak mi teplo alkoholu otupuje rty, tvář a nakonec i mozek. Poté jsem upadla do neklidného spánku a zdál se mi sen, ve kterém mě děda pronásledoval s duhově zbarveným šátkem kolem krku a se zbraní v ruce.

*

Další den ráno jsem šla přes park, abych si pročistila těžkou hlavu. Do práce jsem chodila pěšky jen málokdy, a moc jsem nechodila ani do parku, takže toho rána jsem se několikrát zastavila a rozhlížela se. Připadala jsem si, jako bych nikdy předtím zimu nezažila – obloha byla nezvykle jasná, letadla létala nízko a nechávala na nebi bílé pruhy, které se vzájemně protínaly, vzduch byl cítit svěžestí a veverka pobíhaly po větvích nahoru a dolů, až na nich začaly tenoučké listy šelestit a praskat mi nad hlavou. Stromy již shodily své rezavé a rudé kostýmy, takže spadané tlející listí bylo roztroušené po cestičkách a leželo na bahnitých březích jezírka.

Několikrát jsem špatně odbočila, neboť jsem zapomněla, že jsem na cestě do práce, a když jsem přecházela postříbřený trávník, usmála jsem se při pohledu na smečky psů, kteří si hráli a honili míček, zatímco majitelé volali jejich jména.

Po dalším zabočení jsem zjistila, že stojím u části jezírka, která jako by byla odříznutá od zbytku. Holé větve smutečních vrb se dotýkaly hladiny a břehy byly porostlé velkými zimními borovicemi. Došla jsem k lavičce, z níž se dal celý výjev přehlédnout, ale než jsem se posadila, povšimla jsem si pamětní desky připevněné na dřevě. Setřela jsem z mosazného povrchu vrstvičku jinovatky a dočetla jsem se: *Pro mou Mary – na památku vzpomínek.*

Rukou jsem pohladila střapce hedvábného duhového šátku a znovu jsem pomyslela na dědečka. Nedokázala jsem pustit z hlavy, co jsem se o něm dozvěděla. A jelikož uvízl v mlhách demence, nemohla jsem se ho zeptat, co se tehdy stalo. Bylo by to příliš kruté. Nevěděla jsem, co mám dělat, jak se pohnout kupředu, jak tomu porozumět.

Najednou mi na mysli vytanulo jméno. Andrzej. Jeho bratr, ovšem. On by mi třeba mohl říct to, co mí prarodiče nemohli. Řekl by mi, že se pletu, že je to celé nedorozumění, že pořád můžu mít ráda člověka, kterého jsem vždycky milovala, protože je přesně tím, za koho jej považuji.

Po příchodu do kanceláře jsem napsala Andrzejovi na adresu z obálky a požádala jsem svou právní asistentku, aby dopis urgentně odeslala. Potom jsem strávila náročný týden s napjatými nervy a podivnými sny, dokud Andrzej neodepsal.

*

Dopis jsem objevila na rohožce jednoho rána před odchodem do práce. Byl ukrytý pod štůskem složenek a letáků s nabídkou levné pizzy, které jsem hodila na kuchyňský stůl a pak si zapnula kabát. Popadla jsem klíče a zadívala se na dopis pozorněji, až jsem si povšimla známky v rohu úhledně nadepsané obálky. Vložila jsem dopis do kapsy a rozhodla se, že se opět projdu přes park.

Našla jsem lavičku u jezírka, vytáhla dopis z kapsy a s trochu zrychleným dechem jsem palcem stiskla známku. Opravdu jsem chtěla vědět, co je uvnitř?

Pohlédla jsem přes vodní plochu, zhluboka se nadechla a obálku roztrhla.

Jestli se chceš dozvědět, jak to bylo, budeš za mnou muset přijet. Už jsem starý.

*S pozdravem
Andrzej*

Dlaní jsem uhladila papír a přečetla si ta slova znovu. Náhle jsem se dopálila – *budeš za mnou muset přijet*. Kde byl celé ty roky? Proč nepřijel on za svým bratrem?

Mohlo to být tím, že muž, o němž jsem smýšlela jako o laskavém dědečkovi, byl ve skutečnosti nacista? Styděl se za něj Andrzej? Nebo snad byl Andrzej rovněž nacista?

Přečetla jsem si dopis znovu, a pak ještě jednou. *Budeš za mnou muset přijet*. To bylo všechno. Strčila jsem si dopis do kabelky. *Budeš za mnou muset přijet*. On se snad zbláznil.

*

Navzdory svému rozčilení jsem po příchodu do práce začala hledat lety do Polska. Stohy smluv, které bylo třeba projít, jsem odsunula na roh stolu a dala jsem se do hledání Andrzejova bydliště. Tím byl domov důchodců v Zakopaném, ve městě, jehož jméno jsem znala, protože mi dědeček říkal, že tam trávil letní prázdniny. Na internetu jsem rychle zjistila, že je to město na úpatí Tater, asi sto kilometrů od Krakova. Poté jsem si vyhledala lety do Krakova, které byly levné – až příliš levné a časté. Za jediný den bych se dostala

tam a zase zpátky. Zahryzla jsem se do natrženého nehtu na palci
a rázně ho utrhla. Šlo o jediný den. Jeden den a budu znát pravdu.

TŘETÍ KAPITOLA

V PŘECAPANÉM AUTOBUSE Z KRAKOVSKÉHO LETIŠTĚ DO Zakopaného jsem se posadila vedle turistky, která si pevně tiskla batoh k hrudi, jako by jí ho někdo měl každou chvíli ukrást. Netipovala bych jí víc než dvacet let. Když jsem si vedle ní sedala, usmála jsem se na ni, avšak ona úsměv neopětovala.

Uličkou jsem skrz velké čelní sklo sledovala naši klikatou cestu z města. Pak autobus prudce odbočil, až jsem do dívky vrazila. Projela se má kinetóza a začalo mi být nevolno, a tak jsem upřela pohled z okna a soustředila se na silnici před námi, která pokračovala k dálnici. Tu přibližně po hodině vystřídaly klikaté horské silničky. Brzy jsem spatřila zasněžené vrcholky hor, které mi připadaly posypané moučkovým cukrem, a když mi do mozku pronikla krása té scenérie, zdálo se, že má nevolnost zmizela. Krajina byla posetá maličkými dřevěnými domečky na kůlech. Dole v údolí se domky mačkaly ještě víc nahusto okolo jezera, které vypadalo jako ze skla.

Když jsem vystoupila z autobusu, na chvíli jsem zůstala stát, abych se pokochala úchvatným pohledem na zasněžené vrcholky Tater. Kolem mě spěšně procházely polské rodiny a turisté s batohy. Chvilí jsem počkala, než ustoupí poslední zbytky nevolnosti, a potom jsem vyrazila podle pokynů v telefonu.

Po půlhodinové chůzi jsem konečně došla po polní cestě k velkému šedému kamennému domu, za kterým byly v pozadí vidět hory. Díky fádnosti domu se všechno okolo jevilo mnohem jasnější.

Příjezdovou cestu lemovaly keře růží, které čekaly, až na jaře rozkvetou, a na konci širokého trávníku bylo malé jezírko, u něhož se na lavičce choulili dva starci v tlustých kabátech a vlněných šálách a pozorovali rybičky v kalné vodě.

Čekala jsem nějakou ostrahu, ale dveře byly rozevřené dokořán a vedly přímo do studené vstupní haly obložené mramorem, kde byla opuštěná recepce a točité schodiště, které tomuto prostoru naplněnému ozvěnou vévodilo. Nebyl to domov důchodců, na jaký jsem byla připravená, protože nepáchl po den staré kapustové polévce ani nevyvolával pocit naprosté sklíčenosti, jako tomu bývá u míst, kde staří lidé tráví své poslední dny. Namísto toho působil majestátně. Málem bych čekala, že po schodišti sestoupí žena v plesové róbě, kterou bude dole očekávat muž v obleku.

„Islo,“ rozlehl se halou hlas, který přerušil tok mých myšlenek.

Otočila jsem se a u vchodových dveří spatřila hubeného starce, jenž se opíral o hůl tak ztěžka, že vypadal menší, než byl. Neusmál se na mě. „Ty jsi Andrzej?“ zeptala jsem se.

Pokýval hlavou. „Přijelas pozdě.“

„Autobus jel trochu déle, než bylo v plánu.“

Opět přikývl. „Půjdeme si sednout ven, pojď.“ Pak se napřímil, až se v plné výši tyčil nade mnou. Bez zaváhání prošel dveřmi, a já si říkala, proč vůbec tu hůl nosí.

Šla jsem za ním zpátky ven a dolů k jezírku s rybičkami. Když dva staříci na lavičce uviděli, že přichází Andrzej, rychle se postavili a odspěchali pryč.

„Je tady zima,“ řekla jsem, když jsem si všimla páry, která mi při dýchání stoupala od úst. „Nebylo by lepší promluvit si uvnitř?“

Andrzej zavrtěl hlavou. „Mám rád chladno. Udržuje mě bdělého.“

„Promiň, že tě obtěžuju,“ řekla jsem a posadila se vedle něj na lavičku. Přes džíny jsem ucítila ledový chlad. „Ale jde o dědečka. Je to důležité.“

„Nic se neděje,“ odbyl mou omluvu mávnutím ruky. „Už seš tady. Co vlastně bys chtěla?“

Měl dobrou angličtinu, ale jeho přízvuk a drobné gramatické chyby mi hodně připomínaly dědečka.

„Nevím moc o jeho životě předtím, než přišel do Anglie...“

„A chceš, abych ti o něm řekl já?“ zeptal se.

Přikývla jsem. „Proč jsi ho nikdy nenavštívil?“

„To je minulost,“ odpověděl. „Není potřeba ji vytahovat. Byli jsme mladí a on udělal chybu. Byl jsem kvůli tomu dlouho našťvaný.“

„A teď?“ tázala jsem se.

„A teď jsem starej. Už na tom vlastně zas tak nezáleží.“

Pomaloučku jsem z kabelky vytáhla novinový článek a podala mu ho. „Snažím se pochopit, co znamená tohle.“

Andrzej zamžoural na papír, podržel si ho dál od očí a pak se podíval zblízka. Jeho velký špičatý nos a vystouplé lícni kosti mi trochu připomínaly dědečka, avšak postrádala jsem v jeho tváři dědečkovu vřelost – ty růžové tváře a jiskrné, usměvavé oči. Andrzejovy oči byly tmavé a zadumané, jeho obličej měl křídovou barvu. Nakonec mi podal článek nazpět. „Co s tím?“ zeptal se.

„Má na sobě německou uniformu. U článku o německé armádě.“

„No a?“

„Proč ji měl na sobě?“ zeptala jsem se. Přišlo mi neuvěřitelné, jak těžké porřízení s ním je.

Andrzej zvedl oči od kalného jezírka a pohlédl na mě s rukama položenýma na vršku hole. „Kdes vzala ten šátek?“ zeptal se.

Ruka mi vylétla ke krku, kde jsem nahmatala šátek nalezený v podkroví. „Našla jsem ho.“ Při těch slovech mi na nos dopadla kapka vody.

„Bude pršet,“ řekl. „Pojď dovnitř. Honem.“

Cestou zpět se spustil silný déšť. Následovala jsem promočeného Andrzeje po schodech k němu do pokoje, kde jeho domov tvořily postel, stůl a malá televize.

Andrzej mi podal pruhovaný modro-bílý ručník, abych si mohla z tváře otřít déšť. „Osuš se, potom ti udělám čaj.“

Přikývla jsem.

„Teď se půjdu do koupelny převléct. Ve svém věku nemůžu zůstat v mokrém oblečení, mohlo by mě to zabít, víš?“

„To mě mrzí,“ pronesla jsem, ale pak mi připadalo hloupé, že se omlouvám. Přece jsem nemohla za to, že prší.

Když odešel z pokoje, ručníkem jsem si osušila vlasy, postavila se a přehodila ho přes topení vedle stolu.

Přítom jsem si všimla, že pod stolem leží otevřená krabice a v ní štos zápisníků vázaných v červené kůži. Od pohledu jich bylo šest nebo sedm a kromě nich také dopisy a pohlednice. Sáhla jsem pod stůl, jeden zápisník vytáhla a nahlédla dovnitř. Byl to Andrzejův deník. V dalším však... na první stránce stálo jméno „Tomasz“.

Chodbou se blížily kroky. Podle cvakání hole jsem poznala Andrzeje, jenž vešel do pokoje právě ve chvíli, kdy jsem vracela deník do krabice. Viděl, jak jsem se vztyčila, a prohlásil: „Je tam několik jeho deníků z dětských let a dopisy, které poslal během války. A jsou tam i moje písemnosti.“

„Promiň. Neměla jsem se dívat.“

Přišel ke mně, shýbl se a několik zápisníků mi podal. „O moc víc se z nich nedozvíš, ale možná bude dobře, když si je přečteš,“ řekl.

Opatrně jsem od něj deníky převzala a přitom ucítila, jak se jeho teplé prsty dotkly mých. Posadil se na spodní konec postele. Najednou vypadal vyčerpaně. „Potom už následují jen příběhy. A snad i vzpomínky, nejen moje a jeho, ale i ostatních.“

„Čí vzpomínky?“ zeptala jsem se.

Andrzej zavrtěl hlavou, pomalu a smutně, jako by ti, kteří si ty příběhy kdysi pamatovali, byli již dávno pryč.

„Přečtu si je. Děkuju. Nechám si je přeložit.“

Pokýval hlavou. „Jak říkám, moc se v nich toho nepíše, ale možná se něco dozvíš a budeš se na dědu dívat trochu jinak.“

„Přijedeš na jeho narozeniny?“

Zakroutil hlavou. „Na cestování už jsem starý.“

Přikývla jsem a vložila si deníky do kabelky.

„A nezavoláš mu aspoň? Myslím, že by mu to pomohlo.“

Povzdechl si a dlaní si promnul bradu. „Ptala ses, proč spolu nemluvíme, proč nejsem součástí jeho života. Může za to ta fotka – a to, co udělal pak. Jak jsem řekl, udělal chybu, která stála několik životů.“

„Jakou chybu?“ ptala jsem se.

„Nikdy jsem ho ale nepřestal mít rád. Dál jsem na něj dával pozor a dohlížel na to, aby se mu nic nestalo. Přece jen to byl můj bratr.“

„Nevím, jak to myslíš.“

„Teď už na tom nezáleží. Jsme moc staří.“ Zatřásl hlavou a sklopil oči.

Několik vteřin jsem čekala, jestli ho nastalé ticho přiměje pokračovat. Ale nestalo se tak. Místností znělo jen bubnování deště do okna.

Nakonec jsem promluvila já. „Díky, strýčku Andrzeji.“ Políbila jsem ho na tvář a vykročila ke dveřím. Potom jsem se otočila. Na tohle jsem se musela zeptat. „Znáš ten příběh celý? Nemůžeš mi ho prostě říct?“

„Nejde jen o můj příběh. Navíc mi těžko můžeš věřit, mám už hodně špatnou paměť a snění se oddávám tolik, že už nevím, co je realita, a co fantazie. Omlouvám se. Jsem starý, tak jako on. Snad se něco dozvíš z deníků. Ale možná taky ne.“

S pocitem lehké beznaděje jsem přikývla. Nechtělo se mi jej tam nechávat ztraceného ve vzpomínkách, které jsem vyvolala, avšak

zároveň jsem se nemohla zdržet. Opustila jsem ho, když sklesle seděl na kraji postele, s holí v rukou a pohledem upřeným do prázdna.

*

Doma v Londýně jsem si deníky nechala přeložit od studentky, kterou jsem objevila na internetu, nadšené, že si trochu přivydělá. Byla rychlá a zdatná a během několika týdnů mi poslala první překlady. Jednou uprostřed zimy jsem přišla domů a našla na prahu balíček v hnědém papíru. Odnese jsem ho dovnitř a položila přímo na kuchyňský stůl.

Rozbalovala jsem ho pomalu, abych nepoškodila obsah. Konečně jsem slétla pohledem ke slovům vytištěným na stránkách přede mnou. Ani nevím, kdy jsem se posadila, a nepamatuji si, že bych vstala a šla rozsvítit, když se do kuchyně začala vkrádat tma, ale určitě jsem to udělala. Seděla jsem tam celou noc a pročítala ten nezvyklý útržkovitý příběh jednoho dětství. V deníku byly několikaměsíční mezery, kam patřily nezapsané, neviditelné vzpomínky, o kterých se nikdy nikdo nedozví. Zápisky však stačily k tomu, abych dědečkův příběh pochopila a mohla se vydat po stopách jeho dětství, abych získala ponětí o tom, kým děda býval, a mohla si všechno představit, jako bych byla u toho. Mohla jsem pozorovat jeho dětské hry a jeho setkání s mužem, o kterém mi vyprávěl, když jsem byla malá. Setkání s kouzelným mužem, který dokázal vyčarovat duhu.

Tomasz

P O L S K O , L É T O 1 9 3 0

TOMASZ JASIEŃSKI SEDĚL NA BŘEHU řeky, máchal si své dětské nohy ve studené vodě a sledoval vlnky ustupující proti proudu. Pohlédl na východ k hustému lesu Czarownica a přes něj na věž vesnického kostela, která se tyčila nad vrcholky stromů jako všetečný soused. Za Tomaszem se rozprostíraly louky mezi jabloňovými sady. Na jedné z nich stála malá pestrobarevná maringotka ze dřeva a opodál parkoval americký traktor McCormick.

Tomaszovi začala být na nohy zima, a tak je vytáhl z vody a osušil si je o dlouhou trávu. Pak si natáhl hnědé ponožky a boty a vykročil směrem k louce.

Traktor zářil červení a chromem. Tomasz ještě nic podobného neviděl. Stroj patřil sedlákovu Kowalskému, stejně jako pozemek, který se táhl od okraje lesa po první zákrut řeky Varty.

Tomasz se Kowalského bál, neboť z něj byl stále cítit štiplavý pach vlastnoručně vypáleného *bimberu*, avšak traktor byl až příliš nový a krásný, a jestli ho měl Tomasz někdy spatřit zblízka, musel svůj strach překonat. Už jej unavovalo, že ho nazývají srabem, že jenom vysedává doma se psem Brunem, zatímco jeho bratr s kamarády leze na Kowalského pozemek, kde kouří cigarety balené z tabáku,

který ukradl otci. Chtěl se posadit do traktoru, jako to dělali oni, a hrát si v něm až do setmění, aby dokázal, že není děcko ani srab. V deseti už byl téměř mužem, nebo mu to aspoň tvrdila máma, a muži přece sedí v traktoru a ořou pole, říkal si.

Tomasz se ještě jednou rozhlédl, aby zkontroloval, že Kowalski není v dohledu, a opřel se o plot, přes který se chystal přelézt na louku. Jestli to měl dokázat, musel být rychlý. Toho dne byla ve městě pouť, kterou Tomasz zoufale toužil navštívit, ale teď se chtěl podívat na traktor, aby o tom mohl říct kamarádům. V tu chvíli se zamyslel nad maringotkou – stála na louce už dříve, když sem chodil? Nevzpomínal si na ni. Takže i ona byla nová. Třeba byl Kowalski uvnitř a chránil svůj traktor s brokovnicí v ruce. Tomasz odskočil od plotu, jako by se opařil. Prohlížel si čtvercová okénka maringotky a hledal nějakou známku po majiteli, zatímco ze střechy visící zvonkohra hrála nahodilou melodií.

Tomasz si skousl spodní ret a snažil se rozhodnout. Zahleděl se k lesu, kudy vedla cesta domů, a potom zpátky na jasně červený traktor – stejně červený jako jablka, která pěstoval Kowalski, a stejně tak neodolatelný. Poběží rychle. Když přelézal přes plot, ucítil, jak mu do dlaně zajela tvrdá dřevěná tříska, a v uších slyšel tlukot vlastního srdce.

Najednou se zpoza maringotky vynořil velký černobílý kůň a líně se vydal k němu. Tomasz přehoupl nohu přes plot, skrčil se a skočil na zem. Kůň zvedl k vetřelci hlavu a zaržál. Tomasz se ohlédl k řece a potom se zadíval na traktor – nezabere to moc času, nanejvýš pár minut. Rozeběhl se k němu.

Blyštivý americký kov přímo žadonil o to, aby se ho Tomasz dotkl. Když traktor obcházel, pohladil si jeho lakovaný povrch. Pak se vytáhl nahoru a posadil se na sedadlo, a zatímco otáčel volantem na obě strany, představoval si, jak projíždí městem a všichni se na něj dívají. V tomhle traktoru by mohl zorat celé Polsko. Vzal by s sebou

Bruna, se kterým by cestovali od města k městu a orali by pole až do západu slunce. Potom by se spolu na noc utábořili a jedli by lesklá sladoučká jablka, dokud by je nezačalo bolet břicho.

Pohlédl k maringotce a všiml si koně, který se tam přesunul. Vedle koně stál nahý muž, hladil ho a poplácával po krku.

Tomasz seskočil ze sedadla traktoru, a když dopadl na zem, klopýtl a odřel si koleno. Po čtyřech popolezl k zadní části traktoru a vystrčil hlavu, aby si toho muže prohlédl.

Nebyl to Kowalski, nýbrž někdo jiný. Ale kdo? A proč je nahý?

„Nazdar krasavče,“ promluvil naháč, takže přerušil tok Tomaszových myšlenek.

Kůň odpověděl zařeháním a pooděšel od muže, který se se smíchem protáhl.

Když poté muž vykročil pryč od něj směrem ke středu louky, Tomasz si uvědomil, že celou dobu zadržoval dech, a ztěžka vydechl. Všiml si, že muž není nahý úplně – kolem krku měl přehozený duhově zbarvený šátek, jehož dlouhý dvojitý chvost za ním při chůzi poletoval. Proč jen na sobě kromě šátku nic nemá?

Tomasz se zadíval, jak se muž otáčí tváří k lesu a zády k traktoru, a pak pohlédl k plotu. Nemělo by to být na dlouho. Jestli poběží rychle, muž se třeba nestihne otočit, aby jej spatřil. Zhluboka se nadechl, pomalu se postavil a připravil se k běhu.

Kolem vládlo ticho, přerušované jen rytmickým šviháním koňského ocasu. Tomasz udělal krok a trhl sebou, když mu vysoká tráva zavržala pod nohama. Znělo to až příliš hlasitě. Co když ho muž uslyší?

Udělal další krok a už se chystal rozeběhnout, když vzduch prořal hluboký hlas. Tomasz vyděšeně uskočil za traktor. Pak zvuk začal nabírat na hloubce a hlasitosti. Byl to podivný zpěv v jazyce, kterému Tomasz nerozuměl. Sledoval, jak muž roztahuje ruce, stejně jako Kristus na kříži visící nad oltářem v kostele, a zaklání hlavu

k obloze. Muž zpíval stále hlasitěji a rychleji a přitom se točil dokola, až mu dlouhé černé vlasy vlály ve větru. Jeho pružné tělo se pohybovalo elegantně jako tělo tanečníka a pod napnutou kůží se mu rýsovaly svaly.

Tomasz si z tváře setřel kapičku vody, která tam přistála, a zadíval se k nebi, na kterém se mraky spojily v šedou masu. Začalo pršet. Muž přerušil svou mantru a začal se točit pomaleji. S hlavou stále zvednutou k obloze se smál a přitom mokl. Tomasz se připlížil blíž k traktoru, aby se ukryl před lijákem. Došlo mu, že se mu ten muž nelíbí. Nelíbí se mu, že dokáže přivolat déšť. A nelíbí se mu, že je nahý. Kromě sebe ještě nikoho nahého neviděl, a když viděl toho muže tančit, jako by byl zcela oděný, měl z toho divný pocit.

Pohlédl směrem k sadům a zauvažoval, zda jimi zvládne proběhnout, aniž by narazil na Kowalského se zbraní. Nikdy dřív však v sadech nebyl, a tak si nebyl jistý, jestli se v tom labyrintu stromů neztratí.

Otřel si krev z odřeného kolena a vzpomněl si na příběh, který mu kdysi vyprávěl Andrzej o cikánovi Filipovi, jenž měl potulný cirkus a proměňoval malé chlapce ve zvířata. Tomasz ucítil, jak mu vstávají chlupy v zátylku, a začal se potit. Je snad tenhle muž jako Filip? Promění ho ve zvíře?

Věděl, že bude muset utíkat, aby se dostal pryč, a že není ani zdaleka tak rychlý jako jeho bratr. Ale jestli se o to pokusí, možná uspěje, pomyslel si, bude-li se opravdu snažit.

Po čtyřech opět popolezl k zadní části traktoru a vystrčil zpoza něj hlavu. Muž přestal zpívat a déšť slábl. Tomasz znovu zaslechl, jak kůň lehce mrská ocasem.

Tomasz pozoroval, jak se muž vrací zpátky k maringotce. Dřepł si na bobek a zhluboka se nadechl. Potom si nečekaně kýchl.

Muž se otočil a uviděl, že má tajného diváka. Usmál se a vykročil k Tomaszovi, na dlouhých nohou, které jej rychle nesly přes vysokou

trávu. Tomasz vyskočil, avšak jeho pravá ruka se odmítla pohnout a strhla ho zpátky ke kolu traktoru. Hnědý svetr se mu totiž zachytil o malý kousek kovu vyčnívající z podvozku. Tahal za něj, dokud ho v očích nezačaly pálit slzy. Nemotorně se začal svetru zbavovat – soukal se z něj pozadu, až měl konečně venku hlavu a jednu ruku. Zvedl zrak. Muž už byl u něj.

„Ahoj chlapče,“ řekl muž s úsměvem. Jeho barevný šátek natolik zářil, až Tomasz zapochyboval, že je skutečný. Navzdory strachu pocítil touhu si na šátek sáhnout. Náhle k němu muž napřáhl ruku. Tomasz vykřikl zděšením, což muže přimělo udělat krok vzad.

Tomasz hbitě vytáhl ze svetru druhou ruku, nechal ho viset na traktoru a sprintem vyrazil skrz vysokou trávu. Cítil, jak mu hoří plíce, a hltal vzduch rychlými chrčivými nádechy. Doběhl k plotu. Za ním byla řeka. Bezpečí. Ohlédl se. Muž stál a díval se za ním a vysoko ve vzduchu držel jeho svetr.

„Chlapče!“ volal. „Zapomněl sis tady svetr! Máma se bude zlobit. Hej, chlapče, vrať se pro něj!“

Tomasz vběhl do lesa, a zatímco chodidly drtil listy a lámal větvičky, vzduchem se nesl mužův smích. Bez zastávky a bez ohlednutí běžel celou cestu domů v takovém spěchu, že jeho nohy málem zakopávaly jedna o druhou.

TOMASZ PŘESTAL UTÍKAT, TEPRVE KDYŽ před sebou uviděl statek a matku, která věšela prádlo na zahradě.

„Tomaszi!“ zavolala na něj. „Pojď se uchystat, pospěš si!“

Tomasz zamířil za ní a přitom se snažil zklidnit dech. Každých pár kroků se ohlédl přes rameno, pro případ, že by jej nahý muž pronásledoval.

„Cos vyváděl?“ zeptala se ho máma, když ji míjel. „Jdi se domů umýt a upravit.“

Šel rovnou do pokoje, který sdílel s bratrem, posadil se na kraj postele a sundal si boty a ponožky. Potom se svlékl jenom do nátlčníku a spodků. Chvilí tam seděl a myslel na toho muže. Neběžel za ním, takže je v bezpečí, nebo ne? Tady ho nenajde.

Pak zauvažoval, co tomu asi řeknou kamarádi. Uvědomil si, že to na ně udělá dojem. Mohl by jim vyprávět, jak ho cikán chtěl proměnit v žábu, ale Tomasz se ubránil a během potyčky přišel o svetr. S úsměvem se postavil. Ano, mohl by z něj být statečný Tomasz, o kterém budou všichni mluvit. Chlapec, který se porval s čarodějným cikánem a vyhrál!

Neobratně si opláchl ruce a tvář v misce s teplou vodou, kterou mu matka připravila na stolek. Potom se převlékl do nové, čerstvě nažehlené košile a hnědých kalhot.

Vešel do kuchyně spojené s obývacím pokojem, kde seděl otec v svém oblíbeném houpacím křesle před vyhaslým krbem. Tomasz